

Хотинська-Нор О.З.,
доктор юридичних наук,
професор кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
ORCID ID: 0000-0002-4480-6677

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2020.1/146-154>

УДК 347.97/.99

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ

Анотація. Восени 2019 року судова влада України вчергове стала об'єктом реформування, що вкотре засвідчило залежність її стабільності від зміни політичної еліти в державі.

Так, окремі положення Закону України від 16 жовтня 2019 року № 193-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» (Закон № 193) були спрямовані на «перезавантаження» Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККСУ). У результаті діючий на момент набрання чинності Закону № 193 склад ВККСУ припинив здійснювати свої повноваження, що призвело до зупинення діяльності цього органу суддівського врядування, який відіграє ключову роль у кадровому забезпеченні судової системи.

Метою статті є дослідження окремих елементів правового статусу ВККСУ у світлі їх відповідності міжнародним стандартам і формулювання авторських пропозицій щодо його удосконалення.

У результаті проведеного дослідження зроблено висновок про необхідність внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (Закон про ССС), спрямованих на удосконалення статусу ВККСУ.

Передбачаючи, що внесення таких змін залежно від волі законодавця може відбуватися як локально – шляхом зміни окремих положень чинного Закону про ССС, так і шляхом прийняття загалом нової редакції Закону про ССС, запропоновано, щоб: 1) ч. 1 норми Закону про ССС (ст. 92 Закону про ССС) під назвою «Статус Вищої кваліфікаційної комісії суддів» викласти у такій редакції:

«Вища кваліфікаційна комісія суддів України є державним колегіальним органом суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України для забезпечення формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, а також вирішення питань суддівської кар'єри.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України підпорядковується Вищій раді правосуддя в межах, визначених законом»;

2) ч. 1 норми Закону про ССС під назвою «Склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів України» (ст. 94 Закону про ССС «Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України») передбачала, що:

«Вища кваліфікаційна комісія суддів України складається з 16 членів, 9 з яких призначаються з числа суддів чи суддів у відставці».

У контексті останньої пропозиції зазначено, що використана цифра 16 – це кількісний склад ВККСУ, зміна якого зазнала критики з боку Конституційного Суду України. Проте незмінною цю цифру вважати не можна. Зміна законодавчо визначеної чисельності членів ВККСУ можлива за умови забезпечення безперебійної та ефективної роботи цього органу, виконання покладених на нього функцій.

Ключові слова: Вища кваліфікаційна комісія суддів України, статус ВККСУ, склад ВККСУ, органи суддівського врядування, судова влада.

Постановка проблеми. Восени 2019 року судова влада України вчергове стала об'єктом реформування, що вкотре засвідчило залежність її стабільності від зміни політичної еліти в державі. Але очевидною стала й інша проблема – якість, системність, продуманість і передбачуваність наслідків законодавчих змін, що зумовлюють судову реформу.

Так, окремі положення Закону України від 16 жовтня 2019 року № 193-IX «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» (Закон № 193) були спрямовані на «перезавантаження» Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККСУ). У результаті діючий на момент набрання чинності Закону № 193 склад ВККСУ припинив здійснювати свої повноваження, що призвело до зупинення діяльності цього органу суддівського врядування, який відіграє ключову роль у кадровому забезпеченні судової системи. Обов'язок щодо формування нового складу ВККСУ було покладено на Вищу раду правосуддя (ВРП), яка повинна була його виконати протягом 90 днів із дня набрання чинності Закону № 193. Проте в силу певних обставин, які потребують наукового аналізу в межах окремої публікації, цього зробити не вдалося і 10 березня 2020 року ВРП зробила заяву про неможливість формування ВККСУ в зв'язку з недосконалістю законодавства¹.

Водночас, 11 березня 2020 року Конституційний Суд України виніс рішення

№ 4-р/2020 у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193-IX, «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. Орган конституційної юрисдикції визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), низку положень Закону № 193. Серед них і ч. 1 ст. 94 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у редакції Закону № 193, що визначала склад ВККСУ. При цьому Конституційний Суд України вказав на таке: «Конституційний Суд України зазначає, що зміна частиною першою статті 94 Закону № 1402 кількісного складу та суб'єктів призначення членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України без запровадження відповідного перехідного періоду призвела до зупинення виконання конституційних функцій щодо добору та оцінювання суддів, неможливості здійснення Вищою радою правосуддя її окремих конституційних повноважень, а також створила істотні перешкоди для функціонування ефективного судочинства та в окремих випадках унеможливила реалізацію права кожного на доступ до правосуддя як вимог принципу верховенства права»².

¹ Вища рада правосуддя: сформувати ВККСУ можливо лише після внесення змін до законодавства. 10.03.2020 <<https://hcj.gov.ua/news/vyshcha-rada-pravosuddya-sformuvaty-vkksu-mozhlyvo-lyshe-pislya-vnesennya-zmin-do-zakonodavstva>> дата звернення 25.02.2020

² Рішення Конституційного Суду України від 11.03.2020 № 4-р/2020 у справі за конституційним поданням

Також Конституційний Суд України вказав, що застосуванню підлягають відповідні положення профільного Закону в редакції, що діяла до внесення змін Законом № 193.

Таким чином, у питанні правового регулювання статусу ВККСУ утворився «конфлікт», вирішити який можливо лише шляхом законодавчих змін. Відтак, формування цього ключового для судової влади органу заблоковано, а його робота – паралізована.

Наведене вимагає не лише проаналізувати ситуацію та спрогнозувати розвиток подій, а й запропонувати такі зміни, які б сприяли удосконаленню статусу ВККСУ як органу, долученого до формування кадрової політики у судовій системі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити, що питання статусу ВККСУ на сучасному етапі реформування є предметом уваги переважно журналістів, а також експертів, які долучаються до обговорення реформування судової влади у публічному просторі. Ті ж нечисельні наукові публікації, в яких досліджуються окремі аспекти функціонування ВККСУ, здебільшого ґрунтуються на аналізі норм законодавства, що втратило свою чинність.

Метою статті є дослідження окремих елементів правового статусу ВККСУ у світлі їх відповідності міжнародним стандартам і формулювання авторських пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Варто розпочати з того, що відповідно до ст. 92 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (Закон про ССС) ВККСУ є державним колегіальним органом суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України.

Така норма співзвучна приписам ст. 131 Конституції України, які передбачають, що «відповідно до закону в системі правосуддя утворюються органи та установи для забезпечення добору судді, прокурорів, їх професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, фінансового та організаційного забезпечення судів».

Водночас положення Закону про ССС не визначають мети функціонування ВККСУ на відміну від усіх інших органів, що діють у системі органів судової влади. Так, вказівка на мету, для якої діє відповідний орган, є у законодавчих положеннях, що закріплюють статус Вищої ради правосуддя (ст. 1 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»), Державної судової адміністрації України (ст. 151 Закону про ССС), Національної школи суддів України (ст. 104 Закону про ССС) і Служби судової охорони (ст. 161 Закону про ССС). Фактично ВККСУ серед них є єдиним органом, мета функціонування якого стає зрозумілою лише в результаті системного аналізу повноважень, що на нього покладаються. Вони закріплені у ст. 93 Закону про ССС і у своєму взаємозв'язку вказують на провідну роль ВККСУ у процесі добору, призначення та кар'єрного зростання суддів.

Відповідно до приписів Великої хартії суддів (Основоположних принципів), затвердженої Консультативною радою європейських суддів (КРЕС) 17 листопада 2010 року, зазначені процедури формування суддівського корпусу повинні забезпечуватись органом, відповідальним за гарантування незалежності суддів, як гарантія такої незалежності¹. КРЕС вважає, що «будь-яке рішення, пов'язане з призначенням судді чи з просуванням судді по службі, повинно ґрун-

Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193-IX, «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-20#top>> дата звернення 25.02.2020.

¹ А Кавакін, Велика хартія суддів (Основоположні принципи): Консультативна рада європейських суддів. 17.11.2010 Документи Консультативної ради європейських суддів (Київ, Видавничий дім «Ін Юре» 2017) 27–30.

туватися на об'єктивних критеріях і прийматися незалежним органом, або має виходити з гарантій, що воно приймається виключно на підставі цих критеріїв»¹.

Таким органом у розумінні КРЄС є «судова рада» – узагальнювальна назва органу, що уособлює різноманітні, зокрема за складом і функціями, органи різних держав, відповідальних за забезпечення незалежності судової влади в державі.

Одними з перших завдань, виконання яких, на переконання КРЄС, повинна забезпечувати «судова рада», визначено: добір та призначення суддів; просування суддів по службі; оцінювання суддів. Незалежність у призначенні та просуванні суддів по службі, вважає КРЄС, є визначальною для підтримки незалежності судової влади. «Бажано, щоб це було завданням судової ради»².

З наведеного випливає, що ВККСУ за своїм функціональним призначенням у розумінні міжнародних інституцій є органом, який відповідає ознакам «судової ради». Хоча «класичним» втіленням останньої в Україні є ВРП, організація якої після проведеної у 2016 році реорганізації Вищої ради юстиції здебільшого відповідає прогресивним міжнародним практикам.

Таким чином, в Україні модель функціонування «судової ради» відзначається своєю особливістю, проявом якої є існування двох окремих органів, відповідальних за формування кадрової політики у сфері судової влади, що іменуються органами суддівського врядування, – ВККСУ та ВРП. Ця національна специфіка неодноразово ставала пред-

метом уваги та критики міжнародних інституцій. Зокрема, у 2007 році Венеційська Комісія, надаючи висновок стосовно проектів законів про судоустрій і про статус суддів, ініційованих Президентом України, вказувала, що «немає потреби в окремій Вищій кваліфікаційній комісії та її повноваження необхідно передати Вищій раді юстиції, більшість якої складають судді»³.

Послідовно сповідуючи свою позицію, у 2015 році Венеційська Комісія знову звернула увагу, що «їх паралельне існування як окремих органів замість спеціалізованих підрозділів ВРП утворює дуже складну систему, що формує дуалізм в адміністративному управлінні судової системи та підвищує ризик виникнення збігів та конфліктів. Однак це питання політики, обраної українською владою»⁴.

Зрештою у 2019 році Венеційська Комісія зазначила таке: «Усі органи, які наділені відповідними повноваженнями суддівського врядування, повинні бути створені та функціонувати відповідно до чинних міжнародних стандартів для судових рад. У численних висновках Венеційська Комісія наполягала на тому, що система судового врядування повинна бути узгодженою та рекомендувала спростити структуру органів судового врядування в Україні, зокрема стосовно паралельного існування ВРП, яка є конституційним органом, і ВККС, яка має свою правову основу лише в законі. ВККС – це історичний релікт того часу, коли через конституційні обмеження вважалося складним реформувати ВРП»⁵.

¹ А Кавакін, Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судової влади та незмінюваності суддів (Київ, Видавничий дім «Ін Юре» 2017) 56–76.

² А Кавакін, Висновок № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про судову раду на службі суспільству (Київ, Видавничий дім «Ін Юре» 2017) 452–473.

³ Висновок Венеційської Комісії № 401/2006 щодо законопроекту про судоустрій та законопроекту про статус суддів в Україні. Страсбург, 20.03.2007 <https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2007_003_2007_03_20.pdf> дата звернення 25.02.2020.

⁴ Проміжний висновок Венеційської комісії № 803/2015 щодо запропонованих змін до Конституції України в частині правосуддя. Страсбург, 24.07.2015 <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/promi_visnovok.pdf> дата звернення 25.02.2020.

⁵ Висновок Венеційської Комісії № 969/2019 щодо змін до законодавчих актів, які регулюють статус Верховного Суду та органів суддівського врядування. Страсбург, 09.12.2019. <<https://www.echr.com.ua/document/visnovok-shhodo-zmin-do-zakonodavchix-aktiv-yaki-regulyuyut-status-verhovnogo-sudu-ta-organiv>>

Висновок про відповідність ВККСУ за своїм функціональним спрямуванням рисам судової ради та вказівка щодо поширення на цей орган «міжнародних стандартів для судових рад» мають надзвичайно важливе значення для удосконалення його статусу. Першочергово це стосується складу ВККСУ.

Нагадаємо, ч. 1 ст. 94 Закону про ССС, яка визначає склад ВККСУ, після згаданого на початку цієї публікації рішення Конституційного Суду України діє в редакції до внесення змін Законом № 193. Вона, у свою чергу, передбачає, що «до складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України обираються (призначаються) шістнадцять членів, які є громадянами України, мають повну вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років». А ч. 2 цієї ж статті передбачає, що «на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України може бути призначений громадянин України, який володіє державною мовою, має повну вищу юридичну освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, належить до правничої професії та відповідає критерію політичної нейтральності».

Як би не було, але жодних обмежень, квот за професійною ознакою (належністю) представників правничої професії у складі ВККСУ не передбачено.

Водночас, відповідно до рекомендацій, викладених у Висновку КРЄС № 10 (2007) про судову раду на службі суспільству (21–23 листопада 2007 року), судова рада може складатися або повністю з суддів, або мати змішаний склад. В останньому випадку КРЄС вважає, що для запобігання будь-якому маніпулюванню чи неналежному впливу

значна більшість членів мають бути суддями, обраними іншими суддями¹. Аналогічне бачення викладено Комітетом Міністрів Ради Європи у Рекомендації CM/Rec(2010)12, п. 46 якої передбачає, що орган влади, який приймає рішення щодо добору та підвищення суддів по службі, повинен бути незалежним від виконавчої та законодавчої влади. Для гарантування незалежності такого органу щонайменше половина його членів мають становити судді, обрані самими ж суддями².

У такому разі очевидно, що зазначений стандарт, який втілено відносно ВРП, повинен бути втілений і щодо ВККСУ.

Справедливо буде зазначити, що така спроба зроблена ВРП, яка відповідно до ч. 2 ст. 95–1 Закону про ССС рішенням від 10 грудня 2019 року № 3407/0/15–19 затвердила Положення про проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (Положення). Його норми передбачають зокрема таке: «Конкурс проводиться з дотриманням принципу ефективного і справедливого процесу відбору з метою формування високопрофесійного складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, більшість членів якої мають становити судді як державного колегіального органу суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України, є відповідальним за кадрове забезпечення суддівського корпусу та за вирішення питань, пов'язаних із кар'єрою суддів» (п. 1.4.)³.

Очевидно, що цим локальним актом ВРП конкретизувала статус ВККСУ в контексті визначення її мети функціонування та складу, більшість якого повинні становити судді.

suddivskogo-vryaduvannya/#_ftn11> дата звернення 25.02.2020.

¹ А Кавакін, Висновок № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про судову раду на службі суспільству (Київ, Видавничий дім «Ін Юре» 2017) 452–473.

² Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки: ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи 17.11.2010. < https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38> дата звернення 25.02.2020.

³ Положення про проведення конкурсу на зайняття посади члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: затверджене рішенням Вищої ради правосуддя від 10.12.2019 № 3407/0/15–19. < <https://hcj.gov.ua/page/zabezpechennya-diyalnosti-vyshchoyi-kvalifikaciyanoi-komisiji-suddiv-ukrayiny>> дата звернення 25.02.2020.

Хоча загалом підтримуємо саму ідею таких «уточнень», однак метод її реалізації викликає сумніви, що зумовлено питанням можливості регулювання ВРП складових правового статусу ВККСУ на рівні локального акту.

Як орган державної влади ВРП, її посадові особи згідно з ст. 19 Основного Закону держави зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Ретельний аналіз положень Конституції України та Закону України «Про Вищу раду правосуддя» засвідчив відсутність норм, які б прямо передбачали наявність у ВРП повноважень щодо регулювання (конкретизації) статусу ВККСУ. Проте положення ст. 92 Закону про ССС не містять вказівки щодо незалежності чи самостійності ВККСУ, так само як і щодо її підзвітності чи підконтрольності кому-небудь. Водночас конституційний статус ВРП дозволив акумулювати в цьому органі широкий спектр повноважень, які спрямовані на забезпечення незалежності судової влади в державі.

Такий підхід закономірно зумовлює питання координації діяльності цих двох органів суддівського врядування, ефективність якої є необхідною умовою належної організації у системі органів судової влади, її збалансованого та продуктивного функціонування.

Із цього приводу Венеціанська комісія зауважила, що «ВККС визначена у статті 92 (1) Закону про судоустрій та статус суддів як «державний колегіальний орган суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України». Було б краще, якщо б ця стаття чітко визначала позицію ВККС щодо ВРП, особливо те, що вона підпорядковується ВРП»¹.

З урахуванням конституційного статусу ВРП, її призначення та законодавчо втіленого позиціонування щодо ВККСУ, проявом якого зокрема є повноваження ВРП призначати та звільняти з посад членів ВККСУ (ст. 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»), висловлені міжнародними експертами рекомендації заслуговують на схвалення та підтримку.

Але у питанні регулювання та нормативного закріплення статусу ВККСУ вважаємо, що необхідно виходити з такого.

Діяльність ВККСУ, її повноваження безпосередньо стосуються питань, які традиційно та беззаперечно розглядаються як гарантії незалежності суддів. Із цього приводу Конституційний Суд України у Рішенні від 01 грудня 2004 року № 19-рп/2004 у справі про незалежність суддів як складову їхнього статусу розтлумачив, що «гарантована Конституцією України незалежність суддів забезпечується насамперед особливим порядком їх обрання або призначення на посаду та звільнення з посади...». Орган конституційної юрисдикції чітко вказав, що «незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу»². Відтак, питання статусу ВККСУ, на наше переконання, безпосередньо пов'язане та впливає з поняття «статус судді».

Відповідно до п. 14 ст. 92 Конституції України судоустрій, судочинство, статус суддів визначаються винятково законами України.

Наведене дозволяє дійти висновку про неможливість регулювання статусу ВККСУ локальними актами та необхідність його уточнення винятково на рівні профільного закону.

У зв'язку з викладеним вбачаємо необхідним внесення змін до Закону про ССС. Однак також передбачаємо, що внесення таких змін залежно від волі законодавця може відбуватися як локаль-

¹ Висновок Венеціанської комісії № 969/2019 щодо змін до законодавчих актів, які регулюють статус Верховного Суду та органів суддівського врядування. Страсбург. 09.12.2019. URL: дата звернення 25.02.2020.

² Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 19-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу). <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04>> дата звернення 25.02.2020.

но – шляхом зміни окремих положень чинного Закону про ССС, так і шляхом прийняття загалом нової редакції Закону про ССС. Тому свої пропозиції вважаємо можливим викласти таким чином:

1) ч. 1 норми Закону про ССС (ст. 92 Закону про ССС) під назвою «Статус Вищої кваліфікаційної комісії суддів» слід викласти у такій редакції:

«Вища кваліфікаційна комісія суддів України є державним колегіальним органом суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України для забезпечення формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, а також вирішення питань суддівської кар'єри.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України підпорядковується Вищій раді правосуддя в межах, визначених законом»;

2) ч. 1 норми Закону про ССС під назвою «Склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів України» (ст. 94 Закону про ССС «Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України») повинна передбачати, що:

«Вища кваліфікаційна комісія суддів України складається з 16 членів, 9 з яких призначаються з числа суддів чи суддів у відставці».

У контексті останньої пропозиції слід також зазначити, що використана нами цифра 16 – це кількісний склад ВККСУ, зміна якого зазнала критики з боку Конституційного Суду України. Проте, на нашу думку, незмінною цю цифру вважати не можна. Адже орган конституційної юрисдикції наголосив на негативних для правосуддя наслідках, спричинених не просто зміною кількісного складу та суб'єктів призначення членів ВККСУ, а їх зміною «без запровадження відповідного перехідного періоду». І хоча його рішення¹ в цій частині бра-

кує мотивації, можемо припустити, що зміна законодавчо визначеної чисельності членів ВККСУ можлива за умови забезпечення безперебійної та ефективної роботи цього органу, виконання покладених на нього функцій.

Чисельність членів ВККСУ повинна бути обґрунтованою. При її розрахунку до уваги повинні братися показники навантаження, що було у членів ВККСУ попереднього складу, обсяг так званих «залишків» і накопичених за час невиконання функцій справ та прогнозовані показники роботи на майбутнє.

Висновки. У підсумку вважаємо за потрібне зазначити таке.

Намагання України організувати національну систему органів судової влади відповідно до міжнародних стандартів коригуються історією розвитку нашої держави та судової влади, пов'язаними з нею національними традиціями судового адміністрування, які поступово, крок за кроком почали формуватися у складних умовах триваючої соцієтальної нестабільності, та суб'єктивними чинниками, що традиційно притаманні вітчизняним процесам реформування судової влади. Сукупно ці фактори формують власну автентичну модель організації судової влади в Україні, функціонування якої відображає і рівень розвитку суспільної свідомості, і політичні та економічні умови розвитку країни, і реальний стан забезпечення прав людини в державі. Проте попри всі свої особливості її призначення залишається незмінним – забезпечувати реалізацію функцій правосуддя в державі. Тому будь-які зміни у статусі органів судової влади повинні оцінюватися з позиції прогнозування їх реальних наслідків, щоб не спричинити хаосу та не стати на заваді ефективному судовому захисту особами своїх прав.

¹ Рішення Конституційного Суду України від 11.03.2020 № 4-р/2020 у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193-IX, «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-20#top> дата звернення 25.02.2020.

REFERENCES**LIST OF LEGAL DOCUMENTS****LEGISLATION**

1. Vysnovok Venetsianskoi Komisii № 401/2006 shchodo zakonoproektu pro sudoustrii ta zakonoproektu pro status suddiv v Ukrainy [Conclusion of the Venice Commission № 401/2006 on the draft law on the judiciary and the draft law on the status of judges in Ukraine.] Strasburh 20.03.2007 <https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2007_003_2007_03_20.pdf> (data zvernennia 25.02.2020) [in Ukrainian].
2. Vysnovok Venetsianskoi Komisii № 401/2006 shchodo zakonoproektu pro sudoustrii ta zakonoproektu pro status suddiv v Ukrainy [Conclusion of the Venice Commission № 969/2019 on amendments to legislative acts regulating the status of the Supreme Court and judicial governance bodies] Strasburh 09.12.2019. <https://www.echr.com.ua/document/visnovok-shhodo-zmin-do-zakonodavchix-aktiv-yaki-regulyuyut-status-verhovnogu-sudu-ta-organiv-suddivskogo-vryaduv-annya/#_ftn11> (data zvernennia 25.02.2020). [in Ukrainian].
3. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 11.03.2020 r. № 4-r/2020 u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen zakoniv Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» vid 2 chervnia 2016 roku № 1402-VIII, «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» ta deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo diialnosti orhaniv suddivskoho vriaduvannia» vid 16 zhovtnia 2019 roku № 193-IX, «Pro Vysychu radu pravosuddia» vid 21 hrudnia 2016 roku № 1798-VIII [Decision of the Constitutional Court of Ukraine of 11.03.2020 № 4-p/2020 in the case on constitutional submission of the Supreme Court on compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the laws of Ukraine «On the Judiciary and Status of Judges» of June 2, 2016 № 1402-VIII, «On Amendments to the Law of Ukraine «On the Judiciary and Status of Judges» and certain laws of Ukraine regarding the activities of judicial governance bodies» of October 16, 2019 № 193-IX, «On the High Council of Justice» of December 21, 2016 № 1798-VIII] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-20#top>> (data zvernennia 25.02.2020) [in Ukrainian].
4. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 01.12.2004 № 19-rp/2004 u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy pro ofitsiine tlumachennia polozhen chastyn pershoi, drugoi statti 126 Konstytutsii Ukrainy ta chastyny drugoi statti 13 Zakonu Ukrainy «Pro status suddiv» (sprava pro nezalezhnist suddiv yak skladovu yikhnoho statusu) [Decision of the Constitutional Court of Ukraine of 01.12.2004 № 19-rp/2004 in the case on the constitutional submission of the Supreme Court of Ukraine on the official interpretation of the provisions of parts one, second article 126 of the Constitution of Ukraine and part two of Article 13 of the Law of Ukraine «On the Status of Judges» (case on independence of judges as part of their status)] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04>> (data zvernennia 25.02.2020) [in Ukrainian].
5. Promizhnyi vysnovok Venetsianskoi komisii № 803/2015 shchodo zaproponovanykh zmin do Konstytutsii Ukrainy v chastyni pravosuddia [Interim conclusion of the Venice Commission № 803/2015 on the proposed amendments to the Constitution of Ukraine in terms of justice. Strasbourg] Страсбург, 24.07.2015 <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/promi_visnovok.pdf> (data zvernennia 25.02.2020) [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY**ARTICLES**

6. A Kavakin, Velyka khartiia suddiv (Osnovopolozhni printsypy) [Magna Carta of Judges (Founding principles): Konsultatyvna rada yevropeiskykh suddiv Dokumenty Konsultativnoi rady yevropeiskykh suddiv: ofits vyd. 2-he vyd (2017) 27–30 [in Ukrainian].
7. A Kavakin, Vysnovok № 1 (2001) Konsultativnoi rady yevropeiskykh suddiv do uvahy Komitetu ministriv Rady Yevropy pro standarty nezalezhnosti sudovoi vlady ta nezminiuvanosti suddiv [Conclusion № 1 (2001) of the Advisory Council of European Judges to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the standards of independence of the judiciary and the inability of judges] (Kyiv, Vydavnychiy dim «In Yure» 2017) 56–76 [in Ukrainian].
8. A Kavakin, Vysnovok № 10 (2007) Konsultativnoi rady yevropeiskykh suddiv do uvahy Komitetu ministriv Rady Yevropy pro sudovu radu na sluzhbi suspilstvu [Conclusion No. 10 (2007) of the Advisory Council of European Judges to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Judicial Council in the service of society] (Kyiv, Vydavnychiy dim «In Yure» 2017) 452–473 [in Ukrainian].

WEBSITES

9. Vyshcha rada pravosuddia: sformuvaty VKKSU mozhyvo lyshe pislia vnesennia zmin do zakonodavstva [High Council of Justice: it is possible to form the HQC only after amendments to the legislation] 10.03.2020 <<https://hcj.gov.ua/news/vyshcha-rada-pravosuddya-sformuvaty-vkksu-mozhyvo-lyshe-pislya-vnesennya-zmin-do-zakonodavstva>> (data zvernennia 25.02.2020). [in Ukrainian].

10. Rekomendatsiia CM/Rec (2010) 12 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo suddiv: nezalezhnist, efektyvnist ta oboviazky: ukhvalena Komitetom ministriv Rady Yevropy [Recommendation CM/Rec (2010) 12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities: adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe] 17.11.2010 < https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38> (data zvernennia 25.02.2020). [in Ukrainian].

Khotynska-Nor O,

Doctor of Legal Science

Professor of Justice Department Faculty of Law

Taras Shevchenko national University of Kyiv

ORCID ID: 0000-0002-4480-6677

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2020.1/146-154>

TOPICAL ISSUES OF LEGAL REGULATION OF THE STATUS OF THE HIGH QUALIFICATION COMMISSION OF JUDGES OF UKRAINE

Annotation. *In autumn 2019, the Judiciary of Ukraine once again became the object of reform, which once again showed the dependence of its stability on the change of the political elite in the state.*

Thus, some provisions of the Law of Ukraine № 193-IX of October 16, 2019 «On Amendments to the Law of Ukraine «On the Judiciary and Status of Judges» and some laws of Ukraine regarding the activities of judicial governance bodies» (Law № 193) were aimed at «resetting» the High Qualification Commission of Judges of Ukraine (HQC). As a result, effective at the time of entry into force of the Law № 193, the HQC has stopped exercising its powers, which led to the suspension of the activities of this body of judicial governance, which plays a key role in the staffing of the judiciary.

The purpose of the article *is to study certain elements of the HQC's legal status in light of their compliance with international standards and the wording of author's proposals for its improvement.*

As a result of the study, it was concluded that it is necessary to amend the Law «On the Judiciary and Status of Judges» (SCC Act), aimed at improving the status of the HQC.

Providing that such amendments, depending on the will of the legislator, may take place both locally – by changing certain provisions of the current SCC Law, and by adopting a generally new version of the SCC Law, it is proposed that: 1) part 1 of the SCC Law (currently it is Article 92 of the SCC Law) under the title «Status of the High Qualification Commission of Judges» look like this:

«The High Qualification Commission of Judges of Ukraine is a state collegial body of judicial governance, which operates on a permanent basis in the justice system of Ukraine to ensure the formation of a virtuous and highly professional corps of judges, as well as to solve issues of judicial career.

The High Qualification Commission of Judges of Ukraine is subordinated to the High Council of Justice within the limits determined by the law»;

2) Part 1 of the SCC Law entitled «Composition of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine» (currently Art. 94 of the Law on SCC «Members of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine») provided that:

«The High Qualification Commission of Judges of Ukraine consists of 16 members, 9 of whom are appointed from among judges or judges in retirement».

In the context of the latest proposal, it is stated that the figure 16 used is the quantitative composition of the HQC, the change of which has been criticized by the Constitutional Court of Ukraine. However, this figure cannot be considered unchanged. Changing the legally defined number of HQC members is possible if the functions assigned to it are ensured by the smooth and effective operation of this body.

Key words: *High Qualification Commission of Judges of Ukraine, HQC status, HQC composition, judicial governance bodies, judiciary*

Стаття надійшла до редакції журналу 26.02.2020